

SAMENVATTING

Vraagstelling

Nederland is een open samenleving met een internationale oriëntatie. Dat geldt voor het bedrijfsleven, de politiek, de wetenschap en andere sectoren. Ook veel inwoners van Nederland zijn gericht op het buitenland. Nederland is ook een migratieland, waar meer dan 2,5 miljoen mensen leven die met een andere taal naast het Nederlands zijn opgegroeid. Dat maakt het Nederland van nu een veel diverser land dan het Nederland van vijftig of zelfs dertig jaar geleden. En deze trend zet de komende decennia door. Het is dan ook opvallend dat de aandacht voor talen en meertaligheid de laatste decennia eerder is af- dan toegenomen, zowel in het onderwijs als in veel andere delen van de samenleving.

Het rapport *Talen voor Nederland* onderzoekt wat deze paradox betekent voor de positie van de talen in een aantal maatschappelijke sectoren en in het Nederlandse onderwijs. Het rapport verkent ook wat de gevolgen zijn voor de Nederlandse taal als communicatiemiddel. Nauw verbonden hiermee is de vraag hoe de kloof tussen verschillende culturen valt te overbruggen. Voor de sociale cohesie in de meertalige en multiculturele samenleving is kennis nodig van de belangrijkste talen en culturen die er deel van uitmaken. De vraag is dan welke kennis medewerkers in bijvoorbeeld de zorg of bij de politie nodig hebben en wat alle inwoners van Nederland zouden moeten weten. Die vraag vergt een dringend antwoord, nu door globalisering en migratie mensen vaker verschillende talen naast elkaar gebruiken, zowel in hun werk als in de dagelijkse communicatie op straat. De talen die nieuwe Nederlanders meebrengen en gebruiken zijn ook een verrijking. Ze kunnen meerwaarde opleveren voor onze kennis-economie, mits we de aanwezige talenexpertise goed weten aan te boren. Voor dit rapport is verkend welke gevolgen de toegenomen meertaligheid heeft voor de communicatie tussen mensen en instellingen en tussen mensen onderling, welke implicaties meertaligheid heeft voor het onderwijs in Nederland en welke aanpassingen wenselijk zijn. Daarvoor is gekeken naar een aantal sectoren in de Nederlandse samenleving waarin talen een belangrijke rol spelen: zorg, politie en de juridische sector; internationale betrekkingen; culturele cohesie; handel en economie.

Daarnaast is de invloed onderzocht van de meertalige samenleving op de onderwijssector als geheel. Nederland heeft de ambitie een invloedrijke economische, politieke en diplomatieke rol in de wereld te spelen. Dat daarbij een brede taalkennis onontbeerlijk is, wordt door bijvoorbeeld de Brexit onderstreept. De balans tussen Europese talen kan veranderen en de behoefte aan specifieke talenkennis kan plotseling verschuiven. Dit vergt een goed opgeleide bevolking en een onderwijssysteem dat voldoende ruimte biedt aan taal, taalvaardigheid en interculturele competenties. De commissie is van mening dat de overheid, de academische en culturele instellingen en de private sector die ambitie onvoldoende tot uiting laten komen in hun taalkeuze en taalbeleid en dat zij meer taalbewustzijn en aandacht voor interculturaliteit aan de dag moeten leggen dan nu zichtbaar is.

‘Als je iemand aanspreekt in een taal die hij begrijpt, dan bereik je zijn hoofd.
Spreek je hem aan in zijn eigen taal, dan bereik je zijn hart.’
Citaat van Nelson Mandela

Voornaamste bevindingen

Uit de verkenning blijkt in de eerste plaats dat er in de hele onderwijssector een sterkere en meer gedifferentieerde basis voor het Nederlands nodig is. Een groeiende groep inwoners heeft een niet-Nederlandse taalachtergrond en uiteenlopende opleidingsniveaus. Voor hen is een effectief en divers aanbod van het Nederlands nodig. Dit kan eraan bijdragen dat zo veel mogelijk mensen het Nederlands zo goed mogelijk beheersen.

In de tweede plaats is het noodzakelijk dat de overheid meer aandacht besteedt aan het in helder en begrijpelijk Nederlands communiceren met de inwoners van een steeds diversere samenleving, in het bijzonder met die inwoners die een lage Nederlandse taalvaardigheid hebben.

In de derde plaats kan de schat aan kennis van Nederlanders die Engels, Duits, Arabisch, Turks, Spaans, Chinees en vele andere talen spreken beter worden ingezet, zowel binnen als buiten de landsgrenzen. Het is belangrijk dat die vaardigheden worden versterkt en verder gemobiliseerd.

In de vierde plaats dient het beleid rond doorlopende leerlijnen in het onderwijs meer rekening te houden met meertaligheid en meer aandacht te besteden aan differentiatie naar competentieniveau. Nu wordt binnen elk schooltype apart taalonderwijs gegeven, zonder dat deze onderwijsvormen op elkaar aansluiten. In het beroepsonderwijs moeten de taallessen zich voegen naar de beroepsprofielen door een helderder definiëring van welke taalkennis voor een bepaald beroep gewenst is en op welk niveau. Hiermee kan Nederland beter inspelen op de veranderingen in de demografische samenstelling

van onze bevolking, in de internationale machtsverhoudingen en in de economische relaties.

Tot slot is volgens de commissie een actieve en meer naar buiten gerichte talensector nodig, zowel op de universiteiten als daarbuiten. Het ontbreekt aan een centraal aanspreekpunt voor de sector waarin kennis en kennisvraag bij elkaar komen.

Aanbevelingen

De commissie concludeert dat er dringend behoefte is aan een samenhangend nationaal taalbeleid, dat moet aansluiten bij de maatschappelijke vraag naar taalexpertise. De hierboven genoemde bevindingen zouden de basis kunnen vormen van zo'n nationaal beleid.

Niet alleen bij de overheid, ook bij veel instellingen en bedrijven ontbreekt het nog aan visie en beleid op dit vlak. Dit terwijl meertaligheid een bron van innovatie kan zijn en betere internationale contacten kan opleveren. Het is wenselijk dat Nederland in navolging van ons omringende landen een taalbeleid formuleert. Doelstellingen van een adequaat taalbeleid zouden moeten zijn dat:

- alle inwoners van Nederland een gezamenlijke taal – het Nederlands – kunnen lezen en schrijven en in elk geval op een basisniveau spreken en verstaan;
- alle inwoners van Nederland kennis op maat hebben van relevante talen en culturen om in hun professionele leven en in hun economische, culturele en maatschappelijke context effectief te kunnen functioneren;
- er verder wordt gekeken dan het Engels, omdat een meertalig competente bevolking met kennis van andere culturen klaar is voor de uitdagingen van de moderne wereld en omdat goede contacten met andere taalgebieden een motor kunnen zijn voor innovatie.

De gezamenlijke letterenfaculteiten zouden via het Disciplineoverleg Letteren en Geesteswetenschappen een doorgeefluik moeten opzetten. Wellicht kan dat worden belegd bij het Nationaal Platform voor de Talen. Via zo'n doorgeefluik kunnen de universiteiten kennis van uiteenlopende talen en software voor ondersteuning van minder bekende talen beschikbaar stellen aan relevante beroepsgroepen, zoals zorg, inlichtingendiensten, politie, douane etc. Bij een dergelijk platform zou ook de certificering van tolken en andere taalprofessionals kunnen worden geregeld. Voor het Nederlands is het raadzaam een onafhankelijk, landelijk aanspreekpunt in te stellen dat kennis bundelt en de kwaliteit van het onderwijs in de Nederlandse taal waarborgt.